

VELKÁ JE DIANA, VĚTŠÍ JE ...

Původ materiálu

Chlápek Petr, upravila Iva Květonová

Pořadí v lekci

26

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

1. Pro předškolní věk

Přejete si něco, co mají všechny ostatní děti ve školce, ale vy to nemáte? Smějí se vám děti kvůli tomu?

1. pro mladší školní věk:

Byli jste někdy na stadiónu na fotbale nebo na koncertě třeba nějakého známého zpěváka, kde byla strašná spousta lidí? Líbilo se vám tam, nebo jste se i báli?

c) pro starší školní věk:

Byli jste někdy na fotbale nebo na koncertě? Kde všude se ještě můžete setkat s takovým davem lidí? Myslíte si, že lze v takovém davu něco rozumně probrat? Je možné mít v davu odlišný názor?

d) Pro Theofila:

Theofil si možná myslel, že je nutné, aby se křesťanství vždy umělo a snažilo svým slovem bránit, vysvětlit, či na každý pád objasnit svou zvěst. Příběh a v něm pobouření, davem stržení lidé nám dosvědčují, že i pro základní komunikaci je ale zapotřebí, aby druhá strana byla vzájemné komunikaci otevřena, projevila zájem a byla ochotna naslouchat. A Lukáš Theofilovi říká, že když se toho nedostává, je dobré přenechat nejprve iniciativu jiným, třeba státním úřadům.

2. Poznámky k textu a jeho katechetickému využití

– Efez byl ve starověku důležitým obchodním přístavem, hlavním městem římské provincie Asie a spojnici s vnitrozemím. Apoštol Pavel tam působil dva roky; kázal na veřejnosti i v soukromí (20,20), v synagoze i v přednáškové síni (19,9). Křesťanství si, ač ve městě magie a kultu bohyně Artemis, získalo autoritu a sympatie. Mezi efezskými sympatizanty se křesťanství říkalo ‚cesta‘ (19,23); u některých ovšem i nadále přetrvávaly zbytky magických představ.

– Artemis byla patronkou města, a proto se slušelo ji náležitě uctívat. Bohyni lovu a plodnosti, ochránkyni zvířat i celé přírody byly pořádány honosné náboženské slavnosti.

A tak se kolem jejího kultu točilo hodně peněz, energie, zájmu a obchodu. Mluvčí obchodníků Demetrios přehání, když varuje, že jejich náboženství zkrachuje (v.26 a 27). Rozčiluje ho totiž, že díky šíření evangelia přichází obchodníci s kultickými předměty a upomínkami o zákazníky. Proto rozpoutá vzpouru davů.

– dav se jako stádo žene do divadla. Tamější divadlo pod širým nebem bylo schopné pojmut až 26 000 lidí najednou. Přátelé, ani Pavlovi naklonění představitelé města, nechtějí Pavla před takovouto masu vpustit do divadla. S fanaticky rozlíceným davem a s davem, který není schopen přijmout kritiku, se totiž hovor navázat nedá. Zde musí nastoupit moc pořadatelsko-zastrašující. Policii tehdy neměli, proto musel místodržící znát jiný mechanismus ovládání: musel zafungovat strach z nařčení a následného potrestání (vojskem) za vzpouru.

– jednání římského místodržícího (v 35a) ukazuje na kladnou funkci státu a státních úřadů – soudu a městského úřadu. V mnohonárodnostním státě je takovéto spolehnutí na zákony jednou z kladných jeho stránek. Lukáš, jako jeden z pronásledovaných, tím římskému státu připomíná tuto závažnou funkci a učí s ní počítat i křesťany.

3. FORMULACE TÉMATU

Evangelium si hledá cestu i do jiných kulturních a náboženských oblastí. Prosazuje se pomalu, ale přece. A to i tam, kde masově kvete kult jiného boha, který je daleko lákavější, zajímavější, lukrativnější.

4. VYKLADAČSKÁ A KATECHETICKÁ ÚSKALÍ

- co znamenají davy a co dokážou masy lidí, zná dnes z dnešní situace skoro každý. Fanatismus není jen starověká nebo pohanská záležitost. Dějiny křesťanství jsou toho též dokladem. Neměli bychom tedy líčit pohany jako nenapravitelné fanatiky a křesťany jako umírněné beránky. Porozumění druhému – bližnímu se rodí a roste, není samosebou a mnohdy to stojí i značné úsilí.
- asi byste měli během vyprávění mít stále na paměti, že křesťanům v této době neustále hrozilo pronásledování

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) osnova pro předškolní věk

Co nejvíc zjednodušit, „osekat“. Věnovat se třeba jen tématu setkání křesťanství s vírou v jiného boha, bohy. Děti znají různé bohy, božstva třeba z televize. Vysvětlit jim rozdíl mezi křesťanským Bohem (má lidi rád, stará se o ně, chce pro ně dobro) a řeckými bohy (zahrávají si s lidmi).

1. Pavel zvěstuje evangelium v Efezu
2. Zlatník Demetrios
3. Protest proti křesťanům

b) osnova pro mladší školní věk:

Od motivace k vyprávění se dá dostat poukázáním, že dnes si též budeme vyprávět o velickém zástupu lidí, který se shromáždil v divadle. Nikoliv však, aby shlédl nějakou divadelní hru či naslouchal nějakému koncertu.

1. Démétriovo varování
2. Vzpoura davů v divadle
3. Pavel chce před ně vystoupit
4. Alexandr je davem odmítnut
5. Městský tajemník dav uklidňuje

c) osnova pro starší školní věk:

Společný leitmotiv motivace a samotného vyprávění je v obavě před tím, čeho všeho je dav lidí schopný. Při něm můžete přejít k vyprávění.

1. Motivace
2. Demetrios se cítí ohrožen, burcuje proti křesťanům
3. Vzpoura davů a sročení v divadle
4. Pavlovi je vystoupení rozmluveno
5. Alexandra nenechá dav ani promluvit
6. Pod výzvou k soudu a pohrůzkou od městského tajemníka se teprve dav uklidňuje
7. shromáždění končí, dav se rozpouští

6. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU ZDEŇKA ŠORMA

Práci s obrázkem lze zařadit jak před vyprávění biblického příběhu tak po něm. Pokud se rozhodnete pro první možnost, začněte rozhovorem o tom, zda je možné s náboženstvím a s vírou nějak obchodovat. Příklady ať potom děti nakreslí do stánku na obrázku.

Vyprávěním jim potom osvětlíte, jaký má ten stánek význam. Pokud se rozhodnete pro druhou možnost, půjde spíš o aplikaci poselství biblického příběhu. Děti můžete povzbudit, aby vymýšlely, jak by takový stánek asi vypadal dnes. Při případném návratu dětí z nedělní školy do shromáždění si mohou děti zahrát na zbožné prodavače – vyvolávat a nabízet na tácech absurdní pobožné tretky a svoje počínání pak osvětlit připomenutím toho, co si vyprávěly.

7. LITURGICKÝ RÁMEC (vstup, písně)

Vstup:

Chválu vzdejte Bohu bohů, jeho milosrdenství je věčné.

Chválu vzdejte Pánu pánů, jeho milosrdenství je věčné. (Ž 136,2-3)

Písně:

[Ve jméno Krista doufáme \(EZ244\)](#)

[Jdou, stále jdou se zprávou \(SV115\)](#)

[Čest dej \(SV37\)](#)

[Prosba \(Dej mi, Pane, víru\) \(SV44\)](#)

[Více lásky \(Více láskou dej mi, Pane, žít\) \(SV369\)](#)

8. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO PŘEŠKOLNÍ VĚK

I. Motivace

Předškolní děti nejspíš nemají zkušenost s fanděním na hokejovém stadionu nebo s nějakými masovými akcemi. Možná jen málokteří. Ale mohou mít zkušenost s tím, co to znamená dělat něco jako všichni ostatní nebo být naopak jiný než ostatní, odlišovat se. Masovost náboženství v Efezu se jim může ilustrovat například na tom, že všechny děti ve školce sbírají třeba kartičky s pokémony nebo mají tričko se spidermanem nebo hello kitty. A jak je pro ně někdy těžké a vyčleňující z kolektivu, když nic takového nemají a nesbírají.

II. Pavel zvěstuje evangelium v Efezu

Pavel přichází do města Efez a taky tam vypráví o Ježíši a o Pánu Bohu. Jenže v tom městě lidé už jednoho boha mají. Vlastně bohyni, jmenuje se Artemis. Kvůli ní tam postavili obrovský kostel, daleko větší než je ten náš. Byl tak obrovský a krásný, že se tam jezdili dívat lidi z daleka. V tom chrámu stála obrovská kamenná socha té bohyně. Lidi tam chodili a klaněli se jí a nosily jí tam všelijaký dárky. Chtěli si to u ní udělat dobrý. Měli totiž strach, že by se na ně třeba mohla zlobit.

III. Zlatník Demetrios

V tom městě žil jeden pán, který se jmenoval Demetrios. Byl to zlatník. Zlatník je ten, kdo ze zlata vyrábí všelijaké šperky, ale také zlaté mince. Už před několika lety přišel Demetrios na

to, že na ty své penízky dá obrázek bohyně Artemis. Byl to tuze dobrý nápad. Lidem se takové penízky moc líbily a s oblibou je kupovali. Demetrios je ani nestačil vyrábět a musel si najmout další pomocníky. Jeho živnost kvetla a Demetrios se stal velmi bohatým mužem. A tak to trvalo pár let.

Vlastně to tak trvalo do té doby, než se ve městě objevil Pavel. Vykládal lidem o Ježíšovi a mnozí v něho uvěřili. Zdálo se jim totiž, že Ježíš je dobrý Bůh a že mu na lidech záleží. Zatímco jejich bohyně Artemis je jako kámen, tvrdá a drsná.

IV. Vzpoura proti křesťanům

Demetrios začal mít strach, že Pavel svým vyprávěním o Ježíši ohrozí jeho obchod. Že lidé přestanou věřit na Artemis a nebudou už kupovat zlaté penízky. Měl takový strach, že si říkal: “Musím s tím rychle něco udělat.” A tak vyšel do ulic. I se svými pomocníky. A začal volat. “Dejte si pozor na ty, co si říkají křesťané! Chtějí nám ukrást naši bohyni Artemis.” Lidé se zastavovali a poslouchali. A bylo jich čím dál víc. Pak začal někdo volat. “Ať žije efezská Artemis! Ať žije efezská Artemis!” A lidé se přidávali a volali taky. Nakonec už nebylo slyšet nic jiného jen “Ať žije efezská Artemis!” Vydrželi tak křičet strašně dlouho. Možná by křičeli až do druhého dne. Ale naštěstí tam přišel jeden z městských zastupitelů a podařilo se mu dav utišit.

9. VYPRÁVĚNÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

I. MOTIVACE

Už jste se někdy ocitli uprostřed rozvášněného davu, třeba někde na fotbalovém či hokejovém zápase? Jak se lidé chovali a jak jste se při tom cítili? Křičeli jste také? Co se při takovém „fandění“ dělá a proč? Kdo je krom hráčů a diváků ještě na stadionu či ve sportovní hale (prodejci občerstvení a suvenýrů, hostesky, roztleskávačky...)? Jsou ti lidé také důležití a bylo by to bez takových ještě ono?

II. VELKOMĚSTO EFEZ

Efez bylo veliké a slavné město. Byl tam přístav, do kterého připlouvali lidé z celého světa. V tom městě stál veliký chrám, který patřil bohyni Artemidě. Lidé byli na ten chrám pyšní a chlubili se jím. Třeba jako se dnes vytahují fanoušci velkých sportovních klubů. Je to

podobné. Sportovní hala nebo chrám, to je někdy podobné.

Jeho střechu drželo více jak sto obrovských sloupů, každý byl vysoký jako sedmipatrový dům. V chrámu byla obrovská socha bohyně Artemis. Lidé se jí klaněli. Tato bohyně se měla postarat, aby se všem dařilo dobře. A ono se Efezu opravdu velmi dobře dařilo. Jezdilo tam hodně turistů podívat se na ten krásný chrám.

III. CHRÁM ČI KRÁM?

Může se stát, když někdo mluví o chrámu, že místo „chrám“ budeme rozumět „krám“. To je ovšem rozdíl, ale někdy se z chrámu skutečně stane krám: že místo o náboženství jde o obchod, o peníze, o kšeft.

Začíná to úplně nevinně. Lidé jsou po dlouhém putování k chrámu vyprahlí, ptají se po něčem na pití, a už je to někdo, kdo přistaví stánek s občerstvením, a za chvíli už je tu další, který nabízí suvenýry, a už je tu spolu s chrámem i krám.

Tak tomu bylo i s chrámem Artemidy v Efezu, jenže v mnohem větším stylu. Na zájmu o Artemidin chrám se přizívali řemeslníci, kteří vyráběli a prodávali její napodobeniny. Jejich živnost kvetla, patřili k bohatým lidem. Co by se asi stalo, kdyby jim někdo chtěl odlákat turisty a poutníky od jejich krámů? Asi to samé, jako kdyby to chtěl někdo udělat taxikářům, vlekářům, či majitelům hotelů. Byli by pěkně našťvaní a jistě by to nenechali jen tak. Určitě by se postavili proti každému, kdo by ohrozil jejich zisky.

A právě něco takového se stalo v Efezu. Objevily se náznaky, že jejich výrobky už nejdou tak na odbyt. Jak k tomu došlo? Artemidiny sošky si lidé kupovali i jako amulet, který měl majitele ochránit před neštěstím a jiným zlem. A my jsme už posledně slyšeli, jak velký ohlas mělo evangelium Ježíše Krista právě v Efezu. Jenže kdo uvěřil v Krista, ten takové pohanské pověry odmítal. Při tom křesťanů přibývalo a o Kristu se mluvilo stále víc, zatím co zájem o Artemidu upadal.

IV. V MNOŽSTVÍ JE SÍLA

To si uvědomil zlatník a stříbrotepec Demetrios, který vyráběl napodobeniny Artemidina chrámu ve velkém a zaměstnával mnoho dalších lidí. Půjde-li to tak dál, přijdou o výdělky. Jeho hněv se obrátil proti Pavlovi a proti „té jeho křesťanské sektě“. Byl pořádně dopálený. Svolal všechny ostatní výrobce a pronesl k nim řeč. „Bude-li Pavel i nadále působit, je nebezpečí, že nejen naše práce už nebude tak vážena a vyhledávána, ale že

začne upadat i úcta k bohyni Artemidě a jejímu chrámu.“ Podařilo se mu přesvědčit ostatní stříbrotepce, že jejich povinností je chránit čest velké bohyně. Společně se vydali přímo do ulic a udělali demonstraci. Tam začali skandovat: „Veliká je efezské Artemis!“

Dobře si to ten Demetrios promyslel. Kdyby řekl na rovinu: Je potřeba zakázat křesťanství, protože lidé jdou za Kristem a nekupují naše zboží – usvědčil by se, že mu jde jen o zisky. A u lidí venku by s tím už vůbec nepochodil. Proto zabalil své pohnutky do zbožného obalu. Pobouření se brzo rozšířilo na celé město.

V. KDE BYL APOŠTOL PAVEL

Byl to ale náramný křik tam venku. A kde byl v tu dobu zrovna Pavel? Spolu s dalšími křesťany byl asi tam, kde bydlel. Nejdřív o ničem nevěděli. Když se křičící a nadávající dav přiblížil blíž k jejich domu, poznali, že se něco děje. Pak někdo přiběhl se zprávou, že rozzuřený dav na ulici sebral dva blízké Pavlovy spolupracovníky a ztloukli je jako nějaké zločince. A že se všichni ženou do městského divadla, kam se mohlo vejít ještě více lidí.

Když to Pavel uslyšel, velmi jej to rozesmutnilo. Rozhodl se, že vyjde mezi lidi, aby se svých spolupracovníků zastal. A také aby vysvětlil, že křesťanství není žádné nebezpečné učení. Byl přítom připraven i na nejhorší. Zbit a kamenován pro Krista byl už vícekrát. Ale efezští bratři mu nedovolili vyjít.

Pavel tedy nešel, ale určitě se spolu s ostatními začal usilovně modlit: za své bratry i za ty pobloudilé zlatníky a ovšem i za to, aby se do Efezu vrátil pokoj. Ostatní se k němu hned přidali. V modlitbě je veliká síla, na kterou máme i my spoléhat.

VI. DIVADLO, JE TO DIVADLO (AMFITEÁTR)

Shromážděný dav je v amfiteátru, jeden řve přes druhého. Co vlastně provolávají? No to právě už nešlo poznat. Jedni volali: "Pochytejme ty zrádce bohyně Artemidy", druzí zase: "Hurá na křesťany!" a jiní zase: "Kupte si laciné sošky ze zlata!" Prostě zmatek.

Jednu chvíli se Židé rozhodli na schody vystrčit jakéhosi Alexandra, který prý uměl dobře mluvit. Ale zkuste chtít povědět něco rozumného takovým lidem. Sotva řekl tři věty, už kdosi zakřičel: "Neposlouchejte ho, je to žid židácká!" A lidi zase řvali: "Veliká je Artemis Efezská!", a tak to dělali celé dvě hodiny!

VII. PAVEL POD OCHRANOU STÁTU

Pak se v divadle objevil městský tajemník, důležitý úředník ve městě. Lidé už přestali křičet a tak mohl mluvit. Řekl: "Copak se stalo tak strašného, že tu tak křičíte? Vy mužové slavného města Efez se přece nemusíte bát. Celý svět přece zná naši bohyni a její sochu. Pokud Demetrios nebo někdo jiný proti někomu něco má, od toho jsou tady soudy a úřady, aby soudily spory mezi lidmi. Žádné násilnosti tady nebudou. O křesťanech je známo, že naši bohyni neubližují, nekradou ani neplánují žádnou vzpouru, zatímco vy jste dnes porušili zákonů hned několik!" Slova úřední osoby zapůsobila jako studená sprcha. Za chvíli už nebyla v divadle ani noha. Apoštol Pavel a křesťané si mohli oddechnout. "Díky Bohu!"

VII. NEBEZPEČNÉ EVANGELIUM

Ve skutečnosti Pavel staré pořádky opravdu ohrožoval. Nepřipravoval ovšem žádnou vzpouru. Křesťané se však řídí Ježíšovými slovy a Duchem svatým. A s tím se uctívání Artemidy ani žádné jiné pohanství (ani to nejmodernější) sloučit nedá.

Jako křesťané máme světu nastavovat vždy pravdivé zrcadlo. Proto nás i stát a lidé kolem nás potřebují, proto nás tu Pán Ježíš má: máme být onou solí, o které náš Pán mluvil. Lidé nás třeba i nebudou mít vždycky rádi, ale může se i stát, že světlo evangelia do svého života přijmou.

10. NÁMĚTY K ROZHOVORU

- myslíte si, že přátelé měli nechat Pavla, aby v divadle před davem promluvil? Myslíte si, že by ho Pavel mohl nějak uklidnit?
- dokázali byste doplnit: ‚Velká je efezská Artemis, větší je ...‘. A proč?
- můžete si s dětmi zahrát hru ‚Jeruzalém, Jericho‘. Všichni stojí v řadě a jeden čelem k nim v jakémkoliv pořadí říká ‚Jeruzalém‘ nebo ‚Jericho‘. Povinností všech soutěžících je v co nejkratší době po vyřčení jména zareagovat (na Jeruzalém se klaní, při Jericho nehnutě stojí). Ten, kdo zareaguje špatně, ze hry vypadá a vyhrává ten, který zbyl.

- můžeme zákon někdy porušit? V jakém podle vás případě? A myslíte si, že na spravedlnost mají dbát jen soudy, nebo i my, jednotlivci? Jak to můžeme dělat?
- říká vám něco slovo „astrologie“? Viděli jste někde nějakou astrologickou předpověď? Myslíte si, že to může mít nějak vliv na náš život, nebo to je jen zábava?
- znáte hru „Dostihy“? Co se tam kupuje a prodává? Myslíte si, že bychom si my – jako nedělní škola – mohli otevřít obchod? A s čím?

11. A JEŠTĚ SE OHLÉDNĚTE...

Máme odvahu přiznat se k tomu, že chodíme do kostela? I před těmi, kteří hlasitě nadávají na křesťany, na církev?

Umíme provést naše děti džunglí dnešních lákadel na cestu víry?

Odkaz na pracovní list

[26 Velká je Diana](#)

Odkaz na píseň

[Ve jméno Krista doufáme](#)

[Jdou, stále jdou se zprávou \(SV115\)](#)

[Bud' vůle tvá, bud' vůle tvoje všude tam](#)

[Kdo mě z pout mých ven vyvodí](#)

[Není lepší na tom světě \(BTS8\)](#)

[Pomoz mi, můj Pane, abych nežil planě](#)

[Čest dej \(SV37\)](#)

[Prosba \(Dej mi, Pane, víru\) \(SV44\)](#)

[Více lásky \(Více láskou dej mi, Pane, žít\) \(SV369\)](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu - Skutky](#)

Biblický odkaz (kat)

